

הליכת חולה או זקן בעגלה בשבת - שיעור 86

I. **קִיטֵעַ** - שו"ע ח"ח ס' ש"ח סט"ו-ט"ז - משנה שצת ס"ה: ותוספות שם.

- (א) קיטע שאינו יכול לילך כלל על שוקיו אלא יושב על כסא ... הכסא וספסלים שבידו מותר לצאת בו.
 (ב) **חיגר** - שו"ע ח"ח ס' ש"ח סט"ו י"ז - תוספות שם והרא"ש ז"ה כ"ה - שאינו יכול לילך בלא מקל מותר לילך בו אפילו אינו קשור בו. אבל אם אינו נוטלו אלא להחזיק עצמו אסור. ועיין בה"ל דיש בזה איסורא דאורייתא ברה"ר. ולא כפמ"ג שהוא רק דרבנן וצ"ע אם מותר בכרמלית במקום מצוה (דעת ע"מ).
 (ג) **חולה זקן וסומא** דינו כחיגר - שו"ע ח"ח ס' ש"ח סט"ו י"ז-י"ח - ויש מחלוקת בין הט"ז וא"ר אם אדם הולך במקום שיש חשש שיפול כגון על אייז (ice) אם יכול לילך במקל. והמ"ב נוטה כא"ר לאיסור אבל הערוך השלחן (ט) מכריע להיתר.

II. **האוסרים** הליכת חולה נכה או זקן בעגלה

- (א) **עיין שו"ת מהרש"ג** (ג-י"ג) בדבר הזקן בן פ"ז שנים שאינו יכול לילך כלל והוא רוצה לילך בשבת הקודש לביהכ"ס להתפלל שם בצבור ע"י עגלה מיוחדת שמוליכין אותו ע"י עצמו או ע"י נכרי ופסק לאסור אם הוא רה"ר.
 1. ראשון העגלה אינה בטולה לגבי האדם כמו הכיס דאינו בטל לגבי התינוק חי (שצת קמ"ח: (רמב"ם שצת ס"ו) ואין דומה למלבושים של אדם שהם בטילים לו.
 2. וע"י עצמו אסור משום שדומה לביציקלעך שהוא מגלגל ברגליו ומעבירו מרשות לרשות וכיון שדרך הוא כך להוליך אותו נקרא משאוי. וזה כנגד שו"ת פני מבין (ט"ח) ושו"ת שאילת יעקב שאוסר הביציקלעך רק משום עובדין דחול וזילזול שבת או שמא יתקן. וע"ע ספר יציאת שצת דף 68 שרב משה ז"ל סבר דהרוכב בהקראס מרשות לרשות חייב משום הוצאת הקראס.
 3. והוא דומה לחולה ולכפות דלא אמרינן ביה החי נושא את עצמו.
 4. ואין להתיר אפילו ע"י עכו"ם משום שכות דשכות משום (א) לא כ"ע מודה ביה עיין ש"י - ה"יש אוסרים". ומשום (ב) מג"א ש"ז - ה אין מדמה דבר לדבר ומשום (ג) להוליכו לביהכ"ס פרסום גדול הוא. ויש לחוש שיבואו להוליכו גם למקומות אחרים דלאו מצוה. ועיין מלאכים אומניך (דף 27) לנסוע ביו"ט עם נכרי לשופר.
 (ב) **עיין ספר תולדות שמואל** שאסר הליכת העגלה משום הוצאה ולא משום עשיית חריץ.
 (ג) **עיין שו"ת ויען יוסף** דעגלה שלימה אין לדמותו למלבוש אף אם אין יכול לילך בלבדו.
 (ד) **עיין שו"ת הר צבי** (ק"ט) לענין עגלה אי הוי כנעל דידיה. הנה חיגר במקל דידיה באמת ע"י המקל הולך הוא עצמו בו נמצא שהמקל מסייעים בהליכתו ודינם ממש כנעל אבל בעגלה אין העגלה מסייעות לו בהליכתו כי הוא אינו הולך בצמו כלל בין שלא בעגלה בין בעגלה וא"כ כמו שאיש אחר אסור להוליך את העגלה כן גם הוא עצמו אסור לו להוליך את העגלה שאין כאן דין נעל ואין על העגלה שם מלבוש על גופו. אבל מ"מ משמע שאם יכול לילך קצת בלא עגלה מותר ע"י נכרי משום שכות דשכות במקום מצוה (חי נושא את עצמו ע"י נכרי לתפילה)

III. **המתירים** הליכת חולה או זקן על ידי עגלה

- (א) **עיין שש"כ** (ל"ד - ק"ג) בשם הגרשז"א "יש לתמוה על ההר צבי שכתב לענין נכה שדינו ככפות דאסור מדאורייתא משום דל"א חי נושא א"ע הרי כל זה שייך רק לגבי אחרים אבל מה שהנכה מוליך א"ע לא חשיב כלל כגדר משא ואם העגלה טפילה לו צריך להיות מותר אפילו ברייה גם מדרבנן. דדוקא בטפילה לחי אסור מדרבנן שהרי גם על החי עצמו גזרו רבנן לחושבו כמשא משא"כ לגבי עצמו דלא הוה כלל כגדר משא. וגם זילותא ליכא בכה"ג. ואולי חשיב כבגדו (ד"ע)
 (ב) **עיין אג"מ** (ד - ה) לענין הליכת נכה בקביים ובעגלה בשבת ונשיאתו. יש ב' טעמים של חי נושא את עצמו (א) משום דאם הוא מחמת שליכא חשיבות מלאכה על הוצאה אלא כשלא היה אפשר

לכא לכאן ממקום שהיה בלא מעשה האדם הנושא ו אדם שיכול לכא בעצמו אין לזה חשיבות מלאכה אף שאדם נושא. (ב) או משום שמיקל את עצמו ולא היה כעין זה המשא שבמשכן. לטעם הראשון נכה בגדר חי נושא את עצמו בעגלה ולא לטעם השני. ואג"מ פסק להתירה משום כשישב על כסא עם אופנים שיכול לגלגלה בעצמו והוא כמנעל שלו ועדיף ממנעל וכבגד מאחר שיושב עליו ואף שאינו קשור להכסא הוא בגד שלו שמותר כשליכא חשש דמשתליף ואתי לאתוי. וכמו קיטע בכסא בידו צ"ע - ט"ז או מקל של חיגר וכ"ש הכסא שיושב עליו ואף מי שיכול לילך מעט בעצמו שנמי יהיה מותר בכסא זה שעם אופנים. וכיון שהוא חולה שישלו צער גדול מזה שלא ילך להשמחה של קרובו יש מקום להתיר. ומוכח שדוקא הוא מגלגלה אבל ע"י נכרי אסור ברה"ר משום שיש רק שבות אחת. והבאת הקביים (crutches) ע"י נכרי גם כן אסור ברה"ר. ועיין ספר יציאת שבת (דף 68) ששם כתב ר' משה שהקארס ודאי בדין הליכת אינשי על ידם ואם מוציאין אותו מרה"י לרה"ר חייב. ומעבירין אותו בכל הדרך נחשב שאינשי הולכים.

(ג) עיין שו"ת מנחת יצחק - 3 - ק"ד - במקום ששייך חי נושא את עצמו א"כ שוב לא הוי רק איסור דרבנן ובאמירה לעכו"ם הוי רק שבות דשבות ויש להתיר לדבר מצוה. ואף במקום דלא שייך חי נושא את עצמו מ"מ ע"י הולכת העגלה בידים שייך לומר חי נושא את עצמו וע"כ אם גם עכו"ם מסייע בהולכה הוי זה יכול וזה יכול וא"כ שוב פטור משום שנים שעשוהו וא"כ הוי ע"י אמירת עכו"ם שבות דשבות במקום מצוה ושרי.

(ד) עיין ספר מלאכים אמניך - דף ק"פ - שהביא הפמ"ג - מ"ז ש"ח - י"ג - שהביא הכף החיים ש"ח - ק"ט שמותר לשאת ת"ח כשרבים צריכים לו כי החי נושא את עצמו וזו שבות דשבות. עיין מלאכים אמניך - דף ר"פ - לענין לנסוע ביו"ט עם נהג נכרי לשמוע תקיעת שופר שמעיקר הדין יתכן דמותר אבל אפשר אסור משום חילול ה' וזילותא דיו"ט ובאמבולנס שנהגו נכרי אולי מותר.

(ה) עיין שו"ת מחזה אליהו - ל"ט - שמתיר לצוות נכרי שיוליך אדם היושב בכסא נכים בשבת לצורך מצוה מכמה טעמים.

1. מחלוקת רש"י ורמב"ם אם צריך ס' רבוא ברה"ר וע"י נכרי במקום מצוה נעשה ספק דרבנן לקולא.
2. מחלוקת רבי יוחנן ורבי אלעזר שהובא בבה"ל שס"ד - ד"ס והוא - אם העירוב מועיל להסרת האיסור דאורייתא. ע"י נכרי נעשה ספק דרבנן במקום מצוה לקולא.
3. והחזו"א והמהרש"ם ס"ל דאין רה"ר לכל הראשונים בעיר גדולה ואפשר שיש לסמוך ע"ז גם בנוגע להוצאת ישראל ע"י עירוב וכ"ש ע"י נכרי בעירוב.
4. ויש מחלוקת בין תוספות (עירונין ל"ג.) ורשב"א (שנת 2.) ועוד ראשונים אם הוצאה מרשה"י לרשה"י דרך רה"ר חייב מן התורה. והט"ז ש"י - 3 ושור"ע הרב ש"י - 2 - ט וחזו"א ס"ז - סוף ס"ק י"ט פסקו כהרשב"א והריטב"א והרמב"ם שהאיסור רק מדרבנן וע"י נכרי הוא שבות דשבות במקום מצוה.
5. ועוד כשעגלה גבוה יותר מעשרה טפחים הוי אגודה במקום פטור והוצאתו הוה שבות ע"י נכרי במקום מצוה ושרי וכן פסק המג"א - רס"ו - 2 ופמ"ג א"א (ז).
6. ועוד יש כלל דג' שבותים בכרמלית מותר לכתחילה גם לישראל. וראיה מג"א - ש"ז - ד שהתיר לישראל בעצמו להוציא לכרמלית דבר בצירוף ג' שבותים. דהיינו להכניס מרשה"י חפץ לאויר כרמלית באופן שלא יבא לידי הנחה דהיינו שישאר באויר הכרמלית וגם הוא אגוד במקום פטור או ברשה"י שהוציא החפץ משם. דהוי ג' שבותים (א) ברמלית (ב) אויר לבד ואינו מונח (ג) אגוד ברשות אחרת

למעשה האג"מ - ד - 5 - מתיר לנכה לגלגל עצמו בעגלה כי זה מנעל שלו ועדיף מנעלו והוא בגדו ואינו חשש לחלל ה'. ואם ע"י נכרי מסתמא מותר דוקא בכרמלית או בחי נושא את עצמו במקום מצוה וזה סתימת רוב הפוסקים חוץ ממהרש"ג. ורב שלמה זלמן ברוין אמר לי שאין כאן היתר ברור וגם אין כאן איסור ברור.

YELLOW LIGHT